

„Päike, päike,“ sosistasid ta wabisewad hu päikesepaistes sulges noor tantsijanna igav

KATRIN HELEND-AAVIKU
katrin.helend-aaviku@ohtuleht.ee

Üks õhtu 103 aastat tagasi kütmata Estonia teatris sai saatuslikuks liblikõrnale tantsijannale ja näitlejale Erika Tetzky – ta külmetas ja lahkus igavikku vaid 24aastasena. Kõigest kaks aastat varem oli ta abiellunud oma tantsupartneri August Michelsoniga. Rännga kaotuse üle elanud mees jäi koos aastase poja armsamat leinama.

Tol kurval õhtul 1918. aasta 12. mail sai August Michelson Estonia teatris opereti esimese vaatuselõppedes haiglast sõnuni, et ta naine on suremas. Lähemata grimmi maha võtta, kihutas ta voorimehega haiglasse ja jõudis sinna enne, kui kallis kaasa oma viimseid sõnu öeldes igavikku lahkus.

Erika Tetzky ja August Michelson ehk Mihklisoo on end ajalukku kirjutanud kui Eesti esimese kutseline tantsupaar ja esimese tantsupartneritest abielupaar.

12. märtsil 1896. aastal Virumaal Kadrina kihelkonnas Arbarvere veski mõldri tütrena sündinud Erika sai koolihariduse Tallinna tütarlastekoolis. Juba varajasest noorusest peale tundis ta suurt tungi ja igatsust teatri ja tantsu järele. Näitlejapisi-ku päris Erika emalt, kes oli noorena laval asjaarmastajana mänginud. Väikse ja hapra Erika tantsulised võimed äratasid tähelepanu juba koolis. Ikka oli tema see, kes pandi kooliõpilajad soolotantsijana esinema. Tantsijaks saada ja õppida oli tol ajal aga peaaegu võimatu – Tallinnas puudusid selleks nii eeskujud, õpetajad kui ka võimalused. Nii pidi iga tantsijaks ihkav noor inimene tahes-tahmata oma ilusatest unelmatest loobuma. Erika aga ei kavatsenudki oma unistust maha matta.

„Milline elurõõm ja temperament!“

Tema ainuke võimalus oli pääseda kutselise Estonia teatri lavale, kus parajasti tehti operetilavastustes esimesi kobavaid samme lavalises liikumises. Tantsujuhiks oli seal tollal kohaliku Saksa teatri ballettmeister Marta Kampse, kes jagas paaris operetis kümne rubla eest näpunäiteid nii koorile kui ka solistidele. Kutselise Estonia teatri üks rajajaid Theodor Altermann võimaldas ki äsja koolipingist tulnud Erikal osa võtta näitekursusest, mille korraldas lavastaja Karl Jungholz. Ja juba õige pea, aastal 1911, avaneski tantsimisest unistaval neil võimalus pääseda Estonia lavale. Ta tegi algul kaasa sõnalavastustes, aga peagi hakkas harrastama ka oma lemmikala tantsu. Teatripublikule tegi Erika iseäranis meeldivaks tema korrek-



Juhataja Katrin Roht
Tel 614 4058
katrin.roht@ohtuleht.ee



Eesti teatri- ja muusikamuuseum

TANGOHOOS: Tantsupaaril ei jätkunud oma näitlejapalgast raha, et ise kinni maksta tantsuseadeid ja -koolitust. Nii pidid nad otsima lisateenistust. Tollal olid just moodi läinud tango ja cakewalk ning vaimustuti mustlastantsudest. Kõiki neid Erika ja August ka tantsisid, peamiseks aga jäid ikkagi karakteritantsud. Populaarsust kogunud tantsupaari kutsuti üha sagedamini esinema pidudele. Tallinnas ei olnud lõbustuspaika, kus nad poleks tantsinud.

sus ja tagasihoidlikkus esinemistes. Kõigest oli tunda, et näitleja võttis isegi väikest osa väga tõsiselt. Tollased ajalehed kirjeldasid tantsijannat kui habrast, õrna kehaehitusega naist, kes meenutab elavat nukku. „Milline elurõõm ja temperament peitsis selles väikeses hapras olemuses,“ kirjutati temast.

Kuna ooper puudus tol ajal repertuaarist peaaegu täielikult, oli Erikal võimalik tantsudega

**EESTI ESIMENE TANTSUABIE-
ELU:** Ühised huvid liitsid Erikat ja Augustit lavataguses eluski ja 1916. aasta oktoobris sai tantsupartneritest paar ka eraelus – Erika ja August abiellusid. Omaaegsed ajalehed nimetasid neid mitte vaid Estonia esimeseks tantsupaariks, aga ka „meie esimeseks tantsuabieluks“.

üles astuda vaid operettides. Seal hakkas ta esinema koos näitleja August Michelsoniga. August oli Erikast 14 aastat vanem ja oli selleks ajaks Estonias olnud juba kuus aastat. Ka tema unistuseks oli pääseda lavale. Aegviidu jaama raudteeametniku pojana sündinud August sai esimese unustamatu teatrielamuse kuueaastaselt. See mõjus talle nii tugevalt, et jäi hiljem isegi unenägudes kummitama. August käis igal võimalusel teatrietendusi vaatamas ja unistas vargsi ka ise lavale jõudmisest. Ta tegi kaasa erinevates näitetruppides, kuni jäi silma kutselise Estonia teatri rajajatele ja kutsuti loodava trupi juurde. Esimesel hooajal August veel palka ei saanud, aga juba järgmisel aastal tõsteti tema osatäitmine ühes naljamängus lausa Paul Pinna kõrval esile. Palju langes talle aga osaks ka kriiti-

Eesti esimese kutselise tantsupaari Erika Tetzky ja August Michelsoni tähelennu katkestas 24aastase tantsijanna surm



Parikas / Eesti teatri- ja muusikamuuseum

ÕRN NAGU LIBLIKAS: „Erika oli väike ja õrn nagu liblikas, teda armastasid kõik ta kuldse iseloomu pärast,“ on Erika Tetzkyt kirjeldanud üks tolleaegseid kolleege ja õelnud, et tantsijanna oli kogu oma ihu ja hingega kiindunud teatritöösse.

pika. Tallinnas ei olnud lõbustuspaika, kus nad poleks tantsinud. Nad esinesid ka koolides, kus teutsesid ühtlasi tantsujuhtidena.

Erakordselt sooja vastuvõtu osaliseks said nad ringreisidel Eestis, kus sedasorti tantsunumbriid olid kõikjal uudiseks. Tollane ajaleht kirjutas: „Pärast wõõrustendust Wiljandis tuli sealne tuntud kirjastaja ja raamatukaupmees Hans Leoke tantsijate juure ja ütles waimustatult: „Mõtlesin, et wiibin Berliinis. Kuid nüüd pole mul waja enam sinna minnagi, Berliin tuleb ise Viljandi!“

Õrn Erika ja muhe August

Teater aga ei tunnustanud nende panust ikka veel. Pikalt esines tantsupaar anonüümselt – kavalehtedele nende nimesid ei märgitud. Alles 1915. aasta „Lõbusa lese“ esietenduse kavalehel on kirjas: „3. waatuses: ameerika tants, tantsiwad Erika Tetzky ja August Michelson.“ Siis hakkasid ka ajalehtede arvustused üha rohkem esimesele tantsivale näitlejapaarile tähelepanu pöörama ja kiitust jagama. Tallinna Teataja arvustaja kirjutas pärast opereti „Kõrgus lõbutseb“ esietendust: „Nimetan sama 2. waatuselõpül tantsitud apashide tantsu, mis oma jultunud temperamentidi ja omamoodi elegantsiga õige üllatawalt mõjus.“

Ühised huvid liitsid Erikat ja Augustit lavataguses eluski ja 1916. aasta oktoobris sai lavapartneritest paar ka eraelus – Erika ja August abiellusid. Omaaegsed ajalehed nimetasid neid mitte vaid Estonia esimeseks tantsupaariks, aga ka „meie esimeseks tantsuabieluks“.

Mõlemad olid oma sooja iseloomu poolest ka kolleegide seas hinnatud. „Erika oli väike ja õrn nagu liblikas, teda armastasid kõik ta kuldse iseloomu pärast,“ on tantsijannat kirjeldanud üks tolleaegseid kolleege ja õelnud, et Erika oli kogu oma ihu ja hingega kiindunud teatritöösse. Ka Augusti kohta jagus vaid häid sõnu. Näitleja Albert Üksip on temast rääkinud: „Oma muhe-

kat ja justkui oma osade teisejärgulisust korvata püüdes hakkas August tundma suurt huvi lavatantsu vastu. Kui truppi võeti vastu Erika, hakati neile teistest sagedamini ühiseid tantsuülesandeid jagama.

Tantsijateks oma kulu ja kirjadega

Peale Erika ja Augusti puudusid Estonias tollal tantsusolistid, samuti ballettmeister. Kui eeskujuga ja oskusi neil veel uute tantsude seadmiseks ei olnud, leidsid nende soolotantsud üldist tähelepanu ja tunnustust. Ainult teatri majandusmehi jätsid tantsupaari edusammud ükskõikseks. Operetis „Geischa“, kus mõlemad tantsisid, töid nad Saksa teatri ballettmeisteri abiga esimest korda Eesti lavale soolotantsu. Tema tasu pidid nad aga oma taskust kinni maksma, sest teater seda enda kanda ei võt-

nud. August on aastakümneid hiljem meenutanud: „Kui esimese järele esitasin teatritele tantsuõppimise arve, mis oli viis rubla, vastati mulle, et see pidi olema mu eralõbu. Meie teenistus oli sel ajal 10–15 rubla kuus. Kena eralõbu küll! Aga eks neid aegu ole nähtud häid ja halbu!“

Isegi veel mitu aastat hiljem, kui operetipublik oli Erika ja Augusti tantsuettekanded suure tunnustusega vastu võtnud, ei muutunud teatri juhatuse jäik suhtumine. Kuna aga tantsupaaril ei jätkunud oma näitlejapalgast raha, et kulud ise kinni maksta, pidid nad otsima lisateenistust. Tollal olid just moodi läinud tango ja cakewalk ning vaimustuti mustlastantsudest. Kõiki neid Erika ja August ka tantsisid, peamiseks aga jäid ikkagi karakteritantsud. Populaarsust kogunud tantsupaari kutsuti üha sagedamini esinema pidudele, kus nad teenisid kena ko-